

Tiedettä tiiviisti: Ulkomaalaistaustaiset Suomessa

Tämä dokumentti kokoaa Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten hyvinvointiin, osallisuuteen ja kokemuksiin liittyvää tutkimustietoa, tilastoja sekä tutkijoiden asiantuntijanäkemyksiä. Dokumentin sisältö perustuu valtioneuvoston kanslian tietotarvekuvaukseen. Kokonaisuudesta on rajattu pois työelämä sekä terveyserot. Käsitteitä *ulkomaalaistaustainen* ja *maahanmuuttaja* käytetään dokumentissa tarvittaessa kattokäsitteinä. Tiedettä tiiviisti-koosteen on tuottanut Suomalainen Tiedeakatemia.

1 Suomessa asuu moninainen joukko maahanmuuttajia – valtaosa pääkaupunkiseudulla

Ulkomaalaistaustaisten aseman ja toiminnan ymmärtämisessä olennaista on huomioida erot *ulkomailla syntyneiden* ja *Suomessa syntyneiden* ulkomaalaistaustaisten välillä. Lisäksi eroja on taustamaiden, kieliryhmien ja sukupuolten välillä: kehityskulut voivat eri ryhmien kohdalla poiketa toisistaan hyvin paljon.

Virallisissa tilastoissa *ulkomaalaistaustaisia* ovat henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla (vuonna 2022 noin 9 % väestöstä). Heistä *Suomessa syntyneitä* on 1,5 % ja *ulkomailla syntyneitä* 7,6 %.¹

0 Vuoden 2022 lopussa Suomessa asui yhteensä 508 173 ulkomaalaistaustaista, joista 83 % oli syntynyt ulkomailla. Kaikista ulkomaalaistaustaisista 50 % taustamaa oli Euroopassa (21 % Euroopan unionin jäsenmaissa ja 29 % muissa Euroopan maissa), 32 % Aasiassa (ml. Lähi-itä), 13 % Afrikassa ja 3 % Pohjois- ja Etelä-Amerikassa.²

Virolaiset ovat yksi suurimmista maahanmuuttajaryhmistä Suomessa: 10 % kaikista ulkomailla syntyneistä.²

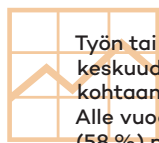
Espoossa (19 %), Helsingissä (16 %) ja Vantaalla (21 %) asuvien ulkomailla syntyneiden osuus on yhteensä noin 45 % koko Suomessa asuvista ulkomailla syntyneistä.³

Pääkaupunkiseudulla asuvat ulkomailla syntyneet ovat pääasiassa työikäisiä: vuonna 2020 lähes viidennes (17 %) heistä oli 20–29-vuotiaita ja noin kaksi kolmasosaa (66 %) 30–64-vuotiaita.⁴

Ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista noin neljäsosa on suorittanut ammattiopinnot (vrt. Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset: 49 %) ja noin joka kymmenes lukio-opinnot (vrt. Suomessa syntyneet: 38 %).⁵

2 Suomi tunnetaan maailmalla laadukkaasta työelämästä, demokratiasta ja tasa-arvosta

Suomeen muuttaneet näkevät vetovoimatekijöinä myös hyvän hallinnon, turvallisuuden sekä maksuttoman, korkeatasoisen koulutuksen.⁶ Suomen myönteistä mainetta vahvistavat menestyminen PISA- ja onnellisuusvertailuissa,⁶ teknologisen kehityksen korkea taso sekä positiiviset kokemukset Suomeen muuttoa harkitsevien sosiaalisissa verkostoissa.⁷

Työn tai kumppanin vuoksi Suomeen muuttaneiden keskuudessa kriittisyys suomalaista yhteiskuntaa kohtaan lisääntyi Suomessa asuttujen vuosien myötä. Alle vuoden Suomessa asuneista selvä enemmistö (58 %) pitää Suomea kansainvälisenä, yli viisi vuotta asuneista enää reilu kolmannes (35 %).⁸

3 Ulkomaalaistaustaiset kokevat useammin rasismia, turvattomuutta ja syrjintää

Negatiiviset kokemukset Suomesta ja suomalaisista liittyvät ennakkoluuloihin, syrjintään ja rasismiin.^{7,9}

0 43 % Suomeen muuttaneista miehistä ja 42 % naisista koki syrjintää edeltäneen vuoden aikana. Syrjintää raportoivat yleisimmin Afrikasta ja Lähi-idästä muuttaneet, harvimminkin puolestaan Virosta Suomeen tulleet.¹⁰

3.1 Nuorille aikuisille kasaantuu turvattomuutta tuottavia kokemuksia

Ulkomaalaistaustaiset nuoret kokevat suomalaistaustaisia yleisemmin kiusaamista ja syrjintää, fyysistä ja seksuaalista uhkaa ja väkivaltaa sekä yksinäisyyttä.¹¹

Syrjinnän kokemuksia on hieman yli joka toisella (52 %) ulkomailla syntyneellä 20–29-vuotiaalla edeltäneen vuoden aikana.¹⁰

3.2 Etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluvilla on kaksi kertaa suurempi todennäköisyys joutua rikoksen uhriksi¹²

0 8 % Suomeen muuttaneista (miehistä 10 %, naisista 6 %; afrikkalaistaustaisista miehistä viidesosa) raportoi jonkun uhanneen väkivallalla tai käyttäytyneen uhkaavasti edeltäneen vuoden aikana. Tekijä on yleensä tuntematon.¹³

Rodullistettujen ulkomaalaisten joutuminen eri tahojen etnisen profiloinnin kohteeksi vähentää luottamusta esimerkiksi poliisiin.¹⁴

3.3 Syrjintäkokemukset vaikuttavat kielteisesti terveyteen¹⁵

Vihapuhe, rasismi ja syrjintäkokemukset ovat yhteydessä turvattomuuden kokemukseen, heikentyneeseen yhteiskunnalliseen luottamukseen, mielenterveysoireisiin, heikompaan koettuun elämänlaatuun ja yksinäisyyden tunteeseen.^{10,13,15,16} Negatiivisten kokemusten seuraukset hyvinvointiin voivat olla ylisukupolvisia.^{17,18}

Pakkomuuttajien (pakolaiset ja turvapaikanhakijat) pakotettu erossaolo perheenjäsenistä aiheuttaa esimerkiksi taloudellista, sosiaalista, emotionaalista turvattomuutta, jolla on vakavia seurauksia hyvinvoinnille.¹⁹

4 Hyvin kotoutuneet kokevat terveytensä paremmaksi ja vähemmän yksinäisyyttä

Hyvän kotoutumisen indikaattoreita ovat suomen tai ruotsin kielen taito, työssäolo, äänestämisen sekä paikallisen kuulumisen kokemus. Myös vapaa-ajan toimintaan osallistuminen ja suomalaiset ystäväverkostot ovat yhteydessä hyvään kotoutumiseen.¹⁹

Ulkomailla syntyneistä miehistä 20 % ja naisista 14 % ei ole yhtään Suomessa asuvaa ystävää. Yksinäisyys ja erittäin heikko osallisuuden kokemus ovat tyypillisimpiä Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta Suomeen muuttaneilla miehillä.¹⁰

Kokonaiselämänlaatunsa keskimäärin hyväksi kokee lähes puolet ulkomailla syntyneistä (48 %, vrt. 52 % koko väestö).¹⁰

Mahdollisuus elää perheen kanssa ja perheen viihtyminen tukevat asettumista Suomeen.^{7,8,9}

Toisaalta esimerkiksi oleskelulupien saamiseen liittyvä epävarmuus voi hankaloittaa tulevaisuuden suunnittelua ja Suomeen asettumista.^{6,20}

4.1 Kuulumista suomalaiseen kokee lähes puolet ulkomailla syntyneistä (48 %, vrt. 51 % vuonna 2018)¹⁰

Kuuluvuuden tunne vaikuttaa syntyvän helpommin paikallisesti: 57 % ulkomailla syntyneistä kokee kuulumista asuinalueeseensa ja 55 % asuinkuntaansa.¹⁰

Syntymä- tai lähtömaan kansalaiseen kokee kuulumista 60 %.¹⁰

Suomalaiseksi samastuminen on yleisintä somalin-kielisillä (43 %) ja harvinaisinta vironkielisillä (10 %).²¹

4.2 Osallisuus ja hyvinvointi ovat yhteydessä äänestysaktiivisuuteen

8 % Suomeen muuttaneista miehistä kokee erittäin heikkoa osallisuutta.¹⁰

Taustamaiden väliset erot ovat suuria: Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta muuttaneista miehistä jopa 15 % koki erittäin heikkoa osallisuutta.¹⁰

9 Tilastokeskuksen määritelmän mukaisista ulkomaalais- taustaisista vuoden 2023 eduskuntavaaleissa äänesti 39,6 % (muusta väestöstä 71,6 %), kun taas vuonna 2019 äänestysaktiivisuus samassa ryhmässä oli 40,8 % (muusta väestöstä 72,0).²²

5 Saavutettavat ja ymmärrettävät palvelut edistävät ulkomaalais- taustaisten hyvinvointia

Viranomaispalveluihin liittyvän tiedon ymmärtäminen voi olla ulkomaalaistaustaiselle hankalaa, jollei saatavilla ole apua tiedon selventämiseen.^{23,24}

Lähes 40 % ulkomailla syntyneistä kertoi kielitaidon haitanneen hoidon saamista.¹⁰

Syrjintää sosiaali- ja terveyspalveluissa koki edeltäneen vuoden aikana kaikista ulkomailla syntyneistä noin joka kymmenes (9 %; koko väestöstä 4 %), ja Afrikasta (pl. Pohjois-Afrikka) muuttaneista naisista 17 %.¹⁰

5.1 Ulkomaalaistaustaiset käyttävät lääkäripalveluja hieman muuta väestöä vähemmän

Lääkäripalveluita tarvinneista hieman yli kolmannes (33 %, koko väestöstä 25 %) ei saanut tarpeeseensa nähden riittävästi lääkärin vastaanottopalveluja vuonna 2022. Erityisesti hammaslääkäripalvelujen tarpeessa on nousua (22 % → 41 %).¹⁰

Lapsiperhepalveluiden sekä sosiaalityöntekijän ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarve on ulkomaalaistaustaisilla yleisempää kuin koko väestössä. Sosiaalityöntekijän palveluihin on eniten tarvetta Lähi-idän, Afrikan ja Kaakkois-Aasian maista tulleilla naisilla.²⁵

5.2 Alle 30-vuotiaat kokevat erityisen paljon tarvetta mielenterveyspalveluihin ja riittämättömyyttä niiden saamisessa¹⁰

Psyykkisesti kuormittuneiden ulkomaalais- taustaisten osuus on kasvanut (2018: 17 %, 2022: 23 %; koko väestö 18 %).¹³

Ulkomaalaistaustaiset käyttävät mielenterveys- ja kuntoutuspalveluja muuta väestöä harvemmin, mikä voi johtua kieli- ja kulttuurieroista.²⁶

5.3 Maahanmuuttajien heikompi työllisyys, pienituloisuus sekä nuorempi ikärakenne näkyy tukien saamisessa

18–64-vuotiaista ulkomailla syntyneistä vieras-kielisistä 34 % sai asumistukia (muu väestö 17 %), 26 % Kelan työttömyysturvaa (muu väestö 7 %) ja 22 % toimeentulotukea (muu väestö 6 %).²⁷

Sairauspäivärahaetuuksia ja Kelan työkyvyttömyys- eläkettä maahanmuuttajille maksettiin valtaväestöä harvemmin.²⁷

Ratkaisujen avaimia: Tulevaisuuden Suomesta vetovoimainen ja välittävä kaikille

1

Ulkomaalaistaustainen väestö keskittyy Suomessa voimakkaasti pääkaupunkiseudulle. Turvallisuuteen, osallisuuteen ja luottamukseen liittyvien haasteiden on huomattu kaikkien väestöryhmien kohdalla kasaantuvan suuriin kaupunkeihin.²⁸

VARAUDU: Miten pääkaupunkiseudun erityisyys voitaisiin nykyistä paremmin huomioida muilla alueilla ja kansallisessa päätöksenteossa?

2

Sosiaalisten verkostojen laatu ja laajuus vaikuttavat positiivisesti maahanmuuttajien kotoutumiseen ja terveyteen.²⁹

**VARAUDU: Miten ulkomaalais-
taustaisten suomalaisten sosiaalisia
verkostoja ja kuulumisen tunnetta
voitaisiin vahvistaa?**

3

Ulkomaalaistaustaiset kokevat syrjintää monenlaisissa toimintaympäristöissä. Esimerkiksi rasistinen ja ryhmiä leimaava puhe on arkipäiväistänyt.

VARAUDU: Millä keinoilla syrjintää voitaisiin nykyistä aktiivisemmin torjua laajasti koko yhteiskunnassa, esimerkiksi erilaisissa palveluissa, työelämässä ja julkisissa paikoissa?

4

20–29-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten ikäryhmässä on eniten niitä, jotka kokevat elämänlaatunsa heikommaksi.^{30,31,32} Osalla ulkomaalaistaustaisista nuorista on vaikeuksia löytää paikkaansa yhteiskunnassa.

**VARAUDU: Millä keinoilla erityisesti nuorten ulkomaalaistaustaisten elämänlaatua, mielen-
terveyttä ja osallisuutta voidaan tukea?**

5

Ulkomaalaistaustaisten palveluihin pääsyssä ja tarpeissa on huomattavia eroja taustamaaryhmien, sukupuolten ja yksilöiden välillä. Esimerkiksi pakkomuuttajilla (turvapaikanhakijoilla ja pakolaisilla) on usein taustallaan traumakokemuksia.

VARAUDU: Miten terveydenhuollon ja muiden palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta voitaisiin ulkomaalaistaustaisten kohdalla parantaa eri ryhmien erityistarpeet huomioiden?

6

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on lisännyt Suomessa asuvien venäjänkielisten syrjintäkokemuksia.³³ Gazan sodalla voi olla samankaltaisia vaikutuksia muiden ryhmien kohdalla.

VARAUDU: Miten ehkäistään kansainvälisten konfliktien negatiivisia seurauksia yhteiskunnan koheesiolle, entä enemmistön ja vähemmistöjen sekä vähemmistöjen välisiin suhteisiin?

Koostetta varten kuullut tutkijat

Rolle Alho, E2 Tutkimus
Anu Castaneda, THL
Seija Jalagin, Oulun yliopisto
Inga Jasinskaja-Lahti, Helsingin yliopisto
Signe Jauhiainen, KELA
Tuuli Kurki, Helsingin yliopisto
Hannamaria Kuusio, THL
Pasi Saukkonen, Helsingin yliopisto

Tiedon tuottamiseen osallistuivat myös Mobile Futures –
Monimuotoisuus, luottamus ja kaksisuuntainen
kotoutuminen tutkimuskonsortion 28 tutkijaa.

Lähteet

- 1 Suomen virallinen tilasto (SVT). Maahanmuuttajat ja kotoutuminen: 11vt - Väestö kansalaisuuden, syntymävaltion, kielen ja syntyperän mukaan (ryhmien limittäisyys), 1990–2022 [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu 23.10.2023]. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen__Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/maakoto_pxt_11vt.px/table/tableViewLayout1/
- 2 Suomen virallinen tilasto (SVT). Maahanmuuttajat ja kotoutuminen: 11vy - Väestö 31.12.2022 muuttujina: Vuosi, Syntyperä ja taustamaa, Syntymämaa ja Tiedot. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu 23.10.2023]. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen__Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/maakoto_pxt_11vy.px/table/tableViewLayout1/
- 3 Suomen virallinen tilasto (SVT). Maahanmuuttajat ja kotoutuminen: 11vu - Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain, 1990–2022. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu 23.10.2023]. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen__Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/maakoto_pxt_11vu.px/
- 4 Saukkonen, P. (2022). Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunki-seudulla: asuminen, työllisyys ja tulot vuonna 2022. Helsinki: Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_12_15_Tutkimuksia_3_Saukkonen.pdf
- 5 Kototietokanta: 11ed - Toisen asteen opintojen suorittamisaste (Rek), 1995–2021. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö. [viitattu 23.10.2023] https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit__koul/O2seurInd_koul_pxt_11ed.px/
- 6 Alho, R. Niskanen, V. & Pitkänen, V. (2023). Maahanmuuttajien kokemuksia työskentelystä ja asumisesta Suomessa. Tulevaisuuden Suomen tekijät -tutkimushanke. E2 Tutkimus. <https://www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/tst/tulevaisuuden-suomen-tekijat-julkaisu.pdf>
- 7 Alho, R. (2020). 'You Need to Know Someone Who Knows Someone': International Students' Job Search Experiences. *Nordic Journal of Working Life Studies*, 10(2). <https://doi.org/10.18291/njwls.v10i2.120817>
- 8 Pitkänen, V. Välimäki, M. Niemi, M. K. (2022). Ulkomaalaiset osaajat Suomessa: työelämä, arki ja osallisuus. Kansainvälisten osaajien Suomi -tutkimushanke. E2 Tutkimus. www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/kv-osaajien-suomi-raportti_ulkomaalaiset-osaajat-suomessa.pdf
- 9 Välimäki, M. Pitkänen, V. Niemi, M. K. & Veijola, R. (2023). Kansainväliset osaajat ja Suomi: Mielikuvat, kotiutuminen, työelämä ja tuen tarpeet: Kansainvälisten osaajien Suomi -tutkimushankkeen loppuraportti. E2 Tutkimus. www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/kv-osaajien-suomi-kansainvaliset-osaajat-ja-suomi-loppuraportti.pdf
- 10 MoniSuomi 2023 ilmiöraportti, 2023, THL:n nettiportaali (julkaistaan 3.11.2023)
- 11 Eid, M. Castaneda A. (2023). Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi tutkimusten ja tilastojen valossa. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, 2023:73. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/05/Ulkomaalaistaustaisten-nuorten-hyvinvointi-tutkimusten-ja-tilastojen-valossa_FINAL.pdf
- 12 Rikoksantorjuntaneuvosto (2019). Naisiin ja miehiin kohdistuva väkivalta. [verkkojulkaisu] <https://rikoksantorjunta.fi/naisiin-ja-miehiin-kohdistuva-vakivalta> [viitattu 23.10.2023].
- 13 Kuusio, H. Seppänen, A. Jokela S. Somersalo, L. & Lilja, E. (2020). Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. *FinMonik-tutkimus 2018–2019*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:IS-BN:978-952-343-034-1>
- 14 Keskinen, S. Atabong, A. A., Himanen, M. Kivijärvi, A. Osazee, U. Pöyhölä, N. & Rousku, V. (2018). The stopped: Ethnic profiling in Finland. *SSKH Notat 1/2018*. <https://helda.helsinki.fi/items/17d90882-9d05-4f5f-a1e9-271ed3861b21>
- 15 Rask, S. Elo, I. T. Koskinen, S. Lilja, E. Koponen, P. & Castaneda, A. (2018). The association between discrimination and health: findings on Russian, Somali and Kurdish origin populations in Finland. *European Journal of Public Health*, 28(5), 898–903. <https://doi.org/10.1093/eurpub/cky100>
- 16 Masoud, A. Kurki, T. Brunila, K. Holm, G. (2023). Racialised Integration: Arabic-Speaking Refugees and Immigrants' Experiences on the Paradoxes of Integration. *Nordic Journal of Migration Research*.13(1), 11–18. <https://doi.org/10.33134/njmr.543>

- 17 Turjanmaa, E. Kähäri, O. & Leinonen, J. (2022). Ylisukupolviset siirtymät ja vanhempien kokeman syrjinnän merkitys jälkeläisten hyvinvoinnille. *Migration–Muuttoliike*, 48(2), 4–7. <https://siirtolaisuus-migration.journal.fi/article/view/124976>
- 18 Jalagin, S. (2021). Venäjänkarjalaisesta ruotsinsuomalaisiksi: Toimijuus, hallinta ja pakolaisuuden muistot. Teoksessa Leinonen, J. & Tervonen M. (toim.) *Vähemmistöt muuttajina. Näkökulmia suomalaisen muuttoliiketutkimuksen moninaisuuteen*, 149–174. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7399-10-1>
- 19 Tiilikainen, M. Hiitola, J. Ismail, A. A. & Palander, J. (toim.) (2023). *Forced Migration and Separated Families: Everyday Insecurities and Transnational Strategies*. Springer. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-24974-7>
- 20 Könönen, J. & Himanen, M. (2019). Maahanmuuton sääntelyn ja etnisen syrjinnän yhteydet maahanmuuttajien työmarkkina-asemaan. Teoksessa Kazi, V. Alitolppa-Niitamo, A. & Kaihovaara, A. (toim.) *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. 54–65. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_oppaat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf
- 21 Pitkänen, V. Saukkonen, P. & Westinen, J. (2019). Ollako vai eikö olla? Tutkimus viiden kieliryhmän kiinnittymisestä Suomeen. Raportti 5. Helsinki: E2 Tutkimus. www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/ollako_vai_ei.pdf
- 22 Kototietokanta: 11ex - Äänestysaktiivisuus (Rek), 2015-2023. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö [viitattu 23.10.2023] https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit_osall/O1seurInd_osall_pxt_11ex.px/
- 23 Ruokolainen, H. Widén, G. & Eskola, E. L. (2023). How and why does official information become misinformation? A typology of official misinformation. *Library & Information Science Research*, 45(2), 101–137. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2023.101237>
- 24 Ruokolainen, H. (2023). *Misinformation in Encounters: A Qualitative Study of Misinformation as a Social Phenomenon*. PhD thesis. Åbo: Åbo Akademi. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-12-4278-6>
- 25 Ilmarinen, K. Kuusio, H. (2023). Sosiaalipalvelujen käyttö ja tarve. Teoksessa *MoniSuomi 2023 ilmiöraportti*, 2023, THL:n nettiportaali (julkaistaan 3.11.2023)
- 26 Paavonen, A-M. & Partanen, T. (2022). Maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja perheiden kuntoutus: Haasteita ja kehittämistarpeita Kelan järjestämän kuntoutuksen toteutumisessa. Kelan tutkimus: Työpapereita 171. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022053139888>
- 27 Jauhainen, S. & Raivonen, L. (2020). Maahanmuuttajien Kelan etuuksien käyttö vuonna 2018. Kelan tutkimus: Työpapereita 157. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020120198868>
- 28 Castaneda, A. Larja, L. Nieminen, T. Jokela, S. Suvisaari, J. Rask, S. Koponen, P. & Koskinen, S. (2015). Ulkomaalaistaustaisten psyykinen hyvinvointi, turvallisuus ja osallisuus. *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus 2014 (UTH)*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- 29 Castaneda, A. & Kuusio, H. (2019). Sosiaalinen hyvinvointi, kotoutuminen ja terveys sekä näiden väliset yhteydet Suomen ulkomailla syntyneessä väestössä. Teoksessa Kazi, V. Alitolppa-Niitamo, A. Kaihovaara, A. (toim.) *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, TEM oppaat ja muut julkaisut, 10/2019.
- 30 Mustonen, S. (2021). 'I'll always have black hair' – Challenging raciolinguistic ideologies in Finnish schools. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 7(3), 159–168. <https://doi.org/10.1080/20020317.2021.2000093>
- 31 Kauhanen, Iida (2023). *Barriers to social justice in unaccompanied youth's lives: Feminist ethnography in institutional settings*. University of Oulu, Oulu. <http://jultika.oulu.fi/Record/isbn978-952-62-3854-8> (ilmestyy marraskuussa 2023).
- 32 Kauhanen, I. Kaukko, M. & Lanas, M. (2022). Pockets of love. Unaccompanied children in institutional care in Finland. *Children and Youth Services Review*, 141. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106621>
- 33 Jasinskaja-Lahti, I. ym. (lähetetty arvioitavaksi). *Diasporas during conflict: A mixed-method analysis of attitudes of the Russian-speaking community in Finland towards the Russia-Ukraine war*. *Journal of Community and Applied Social Psychology*.

